

ДАНІ ПРО АВТОРА

Коровий Валерій Вікторович, кандидат економічних наук, доцент, докторант кафедри фінансів, Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ
e-mail: ndfi@knteu.kiev.ua
orcid.org/0000-0002-0625-6547

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Коровий Валерий Викторович, кандидат экономических наук, доцент, докторант кафедры финансов, Киевский национальный торгово-экономический университет, г. Киев
e-mail: ndfi@knteu.kiev.ua

DATA ABOUT THE AUTHOR

Koroviy Valeriy, Ph.D. in Economical Science, Associate Professor, Doctoral student at the Department of Finance, Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv
e-mail: ndfi@knteu.kiev.ua

УДК 336.14:378

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2020-47-155-164>

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

**Загірняк Д. М.,
Кратт О. А.,
Загірняк М. В.**

Актуальність теми дослідження. Державна влада турбується про вищу освіту, оскільки у цій сфері формується людський капітал. Турбота набуває скромних масштабів, оскільки макроекономічні показники вказують на відсутність економічних можливостей.

Постановка проблеми. Обмеженість державних коштів на фінансування вищої освіти потребує удосконалення витрачання бюджетних коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансування державою вищої освіти розглядається на макро- та мікрорівні з різних ракурсів.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Відсутній зв'язок між державним фінансуванням вищої освіти на макrorівні та використанням державних коштів на мікрорівні.

Постановка завдання, мети дослідження. Удосконалено методику оцінювання фінансового забезпечення вищої освіти, яка дозволяє досягти конгруентності між механізмом держзамовлення та вибором споживачами освітніх послуг.

Метод або методологія проведення дослідження. Запропоновано методику оцінювання результативності фінансового забезпечення вищої освіти у просторі, який має параметри «освітній ступінь» і «галузь знань».

Викладення основного матеріалу (результати роботи). Визначено низьку результативність використання державних фінансових ресурсів стосовно спеціальностей і закладів вищої освіти Полтавської області. У сегменті «молодші спеціалісти» не вибрано 113 місць держзамовлення, а у сегменті «бакалаври» – 98 місць держзамовлення. За більшістю спеціальностей у сегментах ліцензійний обсяг не відповідає обсягу держзамовлення. Сегменти ринку освітніх послуг значно відрізнялися за обсягами держзамовлення. У сегменті «молодші спеціалісти» частка держбюджетних місць у обсязі попиту складала 85,16 %, частка у сегменті «бакалаври» – 60,24 %, а у сегменті «магістри» – 36,17 %. За допомогою держзамовлення держава стимулювала потенційних споживачів купувати освітні послуги. Держава не фінансувала реалізацію потенціалу ЗВО, спонукаючи їх комерціалізувати освітні програми.

Галузь застосування результатів. Сфера вищої освіти.

Висновки. Запропонована методика оцінювання забезпечує визначення результативності використання державних фінансових ресурсів щодо спеціальностей і закладів вищої освіти та вибору можливих альтернативних моделей розподілу обсягів держзамовлення для їх подальшого фінансування.

Ключові слова: вища освіта, державне замовлення, заклади вищої освіти, результативність, фінансування.

**РЕЗУЛЬТАТИВНОСТЬ ГОСУДАРСТВЕННОГО
ФИНАНСИРОВАНИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ**

**Загирняк Д. М.,
Кратт О. А.,
Загирняк М. В.**

Актуальность темы исследования. Государственная власть заботится о высшем образовании, поскольку в этой сфере формируется человеческий капитал. Забота приобретает скромные

масштабы, поскольку макроэкономические показатели указывают на отсутствие экономических возможностей.

Постановка проблемы. Ограниченность государственных средств на финансирование высшего образования требует совершенствования расходования бюджетных средств.

Анализ последних исследований и публикаций. Финансирование государством высшего образования рассматривается на макро- и микроуровне с разных ракурсов.

Выделение неисследованных частей общей проблемы. Отсутствует связь между государственным финансированием высшего образования на макроуровне и использованием государственных средств на микроуровне.

Постановка задачи, цели исследования. Усовершенствована методика оценки финансового обеспечения высшего образования, которая позволяет достичь конгруэнтности между механизмом госзаказа и выбором потребителями образовательных услуг.

Метод или методология проведения исследования. Предложена методика оценки эффективности финансового обеспечения высшего образования в пространстве, который имеет параметры «образовательный уровень» и «отрасль знаний».

Изложение основного материала (результаты работы). Определено низкую результативность использования государственных финансовых ресурсов относительно специальностей и высших учебных заведений Полтавской области. В сегменте «младшие специалисты» не выбрано 113 мест госзаказа, а в сегменте «бакалавры» – 98 мест госзаказа. По большинству специальностей в сегментах лицензионный объем не соответствовал объему госзаказа. Сегменты рынка образовательных услуг значительно отличались по объемам госзаказа. В сегменте «младшие специалисты» доля госбюджетных мест в объеме спроса составила 85,16%, доля в сегменте «бакалавры» – 60,24%, а в сегменте «магистры» – 36,17%. С помощью госзаказа государство стимулировало потенциальных потребителей покупать образовательные услуги. Государство не финансировало реализацию потенциала ЗВО, побуждая их коммерциализировать образовательные программы.

Область применения результатов. Сфера высшего образования.

Выводы. Предложенная методика оценки обеспечивает определение результативности использования государственных финансовых ресурсов по специальностям и высшим учебным заведениям и выбора возможных альтернативных моделей распределения объемов госзаказа для их дальнейшего финансирования.

Ключевые слова: высшее образование, государственный заказ, учреждения высшего образования, результативность, финансирование.

THE EFFECTIVENESS OF STATE FINANCING OF HIGHER EDUCATION

Zagirniak Denys,
Kratt Oleg,
Zagirnyak Mykhaylo

Topicality of the research subject. The government authorities are concerned about higher education as human capital is being formed in this area. This concern is lessening as macroeconomic indicators show a lack of economic opportunities.

Statement of the problem. Limited state funding for higher education requires improved spending of budget funds.

Analysis of the recent research and publications. The state funding of higher education is considered at the macro- and micro levels from different angles.

Selection of the unresearched parts of the general problem. There is no link between state funding of higher education at the macro level and the use of government funds at the micro level.

Statement of the task and the purpose of the research. The method for the assessment of the finance provision of higher education has been improved, which makes it possible to achieve congruence between the mechanism of state order and the choice of educational services by consumers.

Method or methodology of the research. A method for assessing the effectiveness of the financial provision of higher education in the space that has the parameters of «educational degree» and «field of knowledge» has been proposed.

Statement of the basic material (results of the work). The low effectiveness of the use of state financial resources in relation to specialties and institutions of higher education of Poltava region has been determined. In the segment of «junior specialists» 113 places of the state order were not selected, and in the segment of «bachelors» – 98 places of state order. For most specialties in the segments the license amount did not correspond to the amount of state orders. The segments of the market of educational services differed significantly as to the state order. In the segment of «junior specialists» the share of the state budget places in the amount of demand was 85.16%, the share in the segment of «bachelors» – 60.24%, and in the segment of «masters» – 36.17%. The state stimulated potential consumers with the help of the state order to buy educational services. The state did not fund the realization of the HEI potential, encouraging them to commercialize educational programs.

Field of application of results. The field of higher education

Conclusions. *The proposed assessment methodology enables determining the effectiveness of the use of the state financial resources for specialties and institutions of higher education and the selection of possible alternative models for the distribution of the state order for their further financing.*

Key words: *higher education, state order, higher education institutions, effectiveness, financing.*

JEL Classification: *I22, H52, J24*

Актуальність теми дослідження. Історична пам'ять зберігає часи, коли ВО була предметом гордості окремої особи і країни у цілому. Сьогодні цей рівень професійних знань набув масовості. Слід визнати збільшення випадків, коли люди жертвують ВО заради гідної оплати праці. Водночас щорічно багато молоді віддає перевагу українським закладам вищої освіти (ЗВО). У світових рейтингах Україна значно відстає від багатьох країн за якістю ВО. Але багато випускників українських ЗВО знаходять високооплачувану роботу в країнах з високим рівнем економіки і життя. Зі свого боку усі гілки державної влади України опікуються вищою освітою (ВО). Насамперед це стосується фінансування. Якщо макроекономічні показники афішують порівняно низький обсяг фінансування ВО, то державна політика – порівняно високі відносні значення фінансування. Обмеженість ресурсів актуалізує питання результативності їх використання.

Постановка проблеми. В умовах обмеженості державних коштів на ВО вельми актуальними є питання, пов'язані з їх витрачанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результат використання коштів, виділених державою на ВО привертає увагу багатьох науковців і практиків. Так, Ахновська І. аналізує потенціал освітнього ринку [1]. Мартинюк В. визначив особливості контролю за реалізацією окремих напрямів фінансової політики ВО [2]. Олексин А. наголошує на ефективності фінансування ВО України [3]. Бучковська Я. і Баранецька О. дослідили сучасний стан фінансування освіти в Україні [4]. Яшук Т. проаналізував основні показники стану та розвитку української системи освіти [5]. Білінець М. розглянув основні принципи фінансування ВО та здійснив оцінювання їх використання [6]. Луговий В. обґрунтував триєдину оптимізацію як механізмів фінансування і можливостей реалізації коштів на ВО, так і мережі ЗВО [7]. Зазначені автори розглядають ефективність на макрорівні. Рибак М., навпаки, оцінює ефективність фінансового забезпечення ЗВО [8]. Терещенко Г. і Олейнікова Л. розглянули підходи до фінансування ЗВО [9]. Вітренко Л. і Коваленко Ю. дослідили фінансування ЗВО [10]. Павлушенко Т. виявив сутність використання фінансових ресурсів бюджетних ЗВО [11]. Отже, фінансування ВО розглядається на мікро- і мікрорівні з різних ракурсів.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Однак, до теперішнього часу питання результативності (ефективності) державного фінансування вищої освіти не розглядалися з позицій дотримання інтересів тих, кому безпосередньо адресовано це фінансування, тобто інтересів студентів.

Мета дослідження – визначення результативності використання державних фінансових ресурсів щодо спеціальностей і закладів вищої освіти, особливістю якого є досягнення конгруентності між формальною дією механізму держзамовлення та суб'єктивним вибором споживачами освітніх послуг, що характеризується параметрами «освітній ступінь», «галузь знань».

Метод або методологія проведення дослідження. Бінарне ставлення до вітчизняної ВО як особи, так і зарубіжного бізнесу є результатом державної політики у сфері вищої освіти (СВО). За цих обставин для визначення результату фінансової політики держави у СВО доречно залучити метод конгруентності, який дозволить визначити відповідність інтересів держфінансування інтересам споживачів і постачальників освітніх послуг. Освітня послуга позначена символом $ОП_{код}^{ор}$, де нижній індекс позначає код спеціальності у Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів ВО [12], а верхній – освітній рівень (верхній індекс $ор$: $м$ – магістр, $б$ – бакалавр, $мс$ – молодший спеціаліст), наприклад, $ОП_{024}^б$ – освітня послуга за спеціальністю «Хореографія» (код 024), за освітнім рівнем (ОР) «Бакалавр». Символом $ГЗ_{шифр}^{ор}$ позначено галузь знань, де нижній індекс позначає шифр галузі у Переліку [12], а верхній індекс – ОР, наприклад, $ГЗ_{01}^{мс}$ – номенклатурна група за галуззю знань «Освіта» (шифр 01), за ОР «Молодший спеціаліст».

Символом $f_{код}^{ор}$ позначено обсяг місць, що фінансуються за державним замовленням за ОР і спеціальністю. Наприклад, $f_{141}^б$ – обсяг держзамовлення ЗВО за спеціальністю «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» (код 141), за освітнім рівнем (ОР) «Бакалавр». Ідентифікація показника щодо ЗВО відбувається з використанням символу $f_{ЗВО}^{ор,код}$, де верхній індекс позначає ОР і код спеціальності, а нижній – аббревіатуру ЗВО. Символом $q_{код}^{ор}$ позначено чисельність осіб, зарахованих на навчання за певними спеціальністю і ОР. Для порівняння різних ЗВО придатна персоніфікована форма $q_{ЗВО}^{ор,код}$.

Порівняння $f_{код}^{ор}$ і $q_{код}^{ор}$ дозволяє з'ясувати здатність ЗВО виконати державне замовлення. Визначаючи обсяг $f_{код}^{ор}$ держава розраховує, що певна кількість споживачів, які мають право на місця держбюджету, виберуть цю послугу. Перевищення $q_{код}^{ор}$ над $f_{код}^{ор}$ указує на наявність потреби у $ОП_{код}^{ор}$, що є необхідною умовою для реалізації держзамовлення, а зворотне співвідношення – про її відсутність. Співвідношення $f_{код}^{ор}$ і $q_{код}^{ор}$ позначає результативність державних сподівань щодо задоволення потреби у фахівцях з певними професійно-кваліфікаційними характеристиками. Оскільки $f_{код}^{ор}$ встановлюється тільки для державних ЗВО, то він уособлює державну програму задоволення попиту суспільства у фахівцях. Якщо $q_{код}^{ор}$ перевищує $f_{код}^{ор}$, то ЗВО виконало програму і при цьому держава заощадила кошти, що доводить результативність державного регулювання ВО.

Методи аналізу (оцінювання) ефективності (результативності) держфінансування ВО сприймаються неоднозначно. Так, Білінець М. не виправдано безапеляційний, коли стверджує, що ефективність і результативність фінансування ВО на практиці не реалізується, оскільки немає ні конкретних цілей перед ЗВО, ні показників, за якими їх можна було б оцінити [6, с. 138]. Луговий В. стверджує про відсутність ефективної об'єктивної формули розподілу бюджетних коштів між закладами [7, с. 2]. Терещенко Г. і Олейнікова Л. вважають, що ефективне фінансування передбачає цільове та прозоре використання бюджетних коштів [9, с. 29]. Ящук Т. дійшов висновку, що модернізація механізму фінансового забезпечення ЗВО пов'язана з підвищенням ефективності та результативності використання бюджетних витрат держави [5, с. 1029]. Виконавши оцінювання ефективності використання бюджетних коштів, Вітренко Л. і Коваленко Ю. дійшли висновку щодо потреби у формуванні методики такого оцінювання [10, с. 141–154, 156]. Отже, пошук інструментарію визначення результативності (ефективності) є вельми нагальною потребою сьогодення.

Обсяги держзамовлення мають агреговані значення у масштабі країни [13]. Однак вибір методу конгруентності дозволяє визначити на рівні регіону ступінь реалізації держзамовлення. Як просторовий параметр вибрано ринок освітніх послуг Полтавської області, а як часовий – 2016 рік набору студентів. Інформаційна система «Конкурс» дозволила зібрати та систематизувати показники реалізації держзамовлення у ВО [14]. Вибір часового інтервалу надає цьому дослідженню значущості не лише з огляду на прийняття управлінських рішень, а й з огляду підтвердження явищ, які залишаються злободенними і сьогодні.

Викладення основного матеріалу. На ринку ОП^{ор}_{код} Полтавщини визначено три сегменти: молодші спеціалісти (мс), бакалаври (б), магістри (м). У сегменті мс ринку ОП^{мс}_{код} Полтавщини діяли 22 ЗВО першого і другого рівнів акредитації (назви закладів скорочено): Політехнічний коледж КрНУ (КПК), Коледж КрНУ (ККрНУ), Полтавський коледж нафти і газу (ПКНГ), Миргородський художньо-промисловий коледж (МХПК), Аграрний коледж управління і права (АКУП), Аграрно-економічний коледж (АЕК), Лубенський фінансово-економічний коледж (ЛубФЕК), Хорольський агропромисловий коледж (ХорАПК), Хомутецький ветеринарно-технологічний коледж (ХомВТК), Березоворудський технікум (БерТ), Лохвицький технологічний технікум (ЛохТТ), Кременчуцький льотний коледж (КЛК), Полтавський коледж харчових технологій (КХТ), Полтавський політехнічний коледж (ПолтПК), Полтавський кооперативний технікум (ПолтКТ), Пирятинська філія ПВНЗ «Європейський університет» (ПирФСУ), Полтавський коледж університету «Україна» (ПолтКВМУ), Кременчуцький коледж транспортної інфраструктури (КрКТІ), Гадяцький коледж культури і мистецтв (ГККМ), Полтавське музичне училище (ПолтМУ), Кременчуцький медичний коледж (КрМК), Полтавський базовий медичний коледж (ПБМК), Лохвицьке медичне училище (ЛохМУ), Лубенське медичне училище (ЛубМУ), Кременчуцький педагогічний коледж (КрПК), Лубенський лісотехнічний коледж (ЛЛТК), Полтавський будівельний технікум транспортного будівництва (ПБТТБ), Полтавський комерційний технікум (ПКЖТ), У табл. 1 подано параметри ЗВО у сегменті мс щодо зіставлення $f_{ЗВО}^{мс}$ і $q_{ЗВО}^{мс}$.

За наявності чималої кількості бюджетних місць десять ЗВО були не спроможні виконати держзамовлення за усією номенклатурою послуг ($f_{ЗВО}^{мс} > q_{ЗВО}^{мс}$). Окремі заклади, не впоравшись з держзамовленням, здійснили прийом студентів на спеціальності, на які не було виділено бюджетних місць. Тому подана у табл. 1 величина $q_{ЗВО}^{мс}$ у пропорції $f_{ЗВО}^{мс}/q_{ЗВО}^{мс}$ завищена на обсяг набору студентів на зазначені спеціальності. Отже, держава доклала чимало зусиль, щоб вплинути на попит у сегменті мс, проте споживчі переваги не завжди збігалися з державним фінансуванням окремих спеціальностей. Невиконання держзамовлення викликає сумнів не стільки щодо політики державного фінансування сегмента мс, скільки щодо механізму розподілу коштів. Подвійна адресність держзамовлення щодо споживача, з одного боку, і закладу освіти, з іншого, передбачає наявність ризиків, пов'язаних з остаточним вибором споживачем як ЗВО, так і спеціальності.

Таблиця 1. Параметри ЗВО у сегменті мс щодо зіставлення $f_{ЗВО}^{мс}$ і $q_{ЗВО}^{мс}$

ЗВО	Співвідношення $f_{ЗВО}^{МС}$ і $q_{ЗВО}^{МС}$ у ЗВО				ЗВО	Співвідношення $f_{ЗВО}^{МС}$ і $q_{ЗВО}^{МС}$ у ЗВО			
	$f_{ЗВО}^{МС}/q_{ЗВО}^{МС}$ міст/осіб	$f_{код}^{МС} < q_{код}^{МС}$	$f_{код}^{МС} = q_{код}^{МС}$	$f_{код}^{МС} > q_{код}^{МС}$		$f_{ЗВО}^{МС}/q_{ЗВО}^{МС}$ міст/осіб	$f_{код}^{МС} > q_{код}^{МС}$	$f_{код}^{МС} = q_{код}^{МС}$	$f_{код}^{МС} > q_{код}^{МС}$
		Кількість ОП ^{МС} _{код}					Кількість ОП ^{МС} _{код}		
КПК	101/101		5		КрКТІ	81/85	1		
ККрНУ	127/163	5	1		ГККМ	52/51		2	1
ПКНГ	155/204	3			ПолтМУ	68/68		2	
МХПК	100/104	3	5		КрМК	78/120	1		
ХомВТК	45/48	2			ПБМК	60/90	1		
БерТ	103/106	2	1		ЛохМУ	42/42		1	
ЛохТТ	73/72		1	1	ЛубМУ	100/133	1		
КЛК	124/132	3		1	КрПК	150/134	1	2	
ПКХТ	110/117	2	1	2	ЛЛТК	61/74	2		
ПолтПК	140/208	4			ПБТТБ	60/63	1		2
ПолтКТ	0/128				ПКЖТ	80/80		2	
					Усього	2404/2823	41	29	14

Джерело: складено авторами.

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

Завдяки $f_{\text{код}}^{\text{мс}} / q_{\text{код}}^{\text{мс}}$ у ЗВО за ГЗ^{мс}_{шифр} і ОП^{мс}_{код} вдалося з'ясувати дієвість держзамовлення на мікрорівні. Так, маємо 27 випадків, коли $f_{\text{код}}^{\text{мс}} = q_{\text{код}}^{\text{мс}}$, тобто особи погодилися на державні інвестиції у власну професійну освіту. Увагу привертає діапазон обсягу держзамовлення у ЗВО. Найменший обсяг – п'ять місць – опанував МХПК. Шість місць держзамовлення опанував ГКМ та ПолтМУ. КПК опанував дев'ять місць. Співвідношення $f_{\text{код}}^{\text{мс}} = q_{\text{код}}^{\text{мс}}$ не передбачає інших джерел фінансування за спеціальністю. Витрати ЗВО на навчання п'ятьох, шістьох, дев'ятьох і навіть десятих студентів (п'ять епізодів) за спеціальністю економічно невиправдані. Очевидне існування межі рентабельності для кожної ОП^{мс}_{код} у кожному ЗВО. Наявність малочисельних груп є підставою вважати, що, за умови $f_{\text{код}}^{\text{мс}} = q_{\text{код}}^{\text{мс}}$, державну політику реалізовано чисельно формально.

У 34 випадках існувало зіставлення $f_{\text{код}}^{\text{мс}} < q_{\text{код}}^{\text{мс}}$, тобто, окрім студентів, які навчалися за державні кошти, були студенти, які знайшли інші джерела фінансування. Зіставлення демонстрували чималий інтервал різниць між $f_{\text{код}}^{\text{мс}}$ і $q_{\text{код}}^{\text{мс}}$. Так, різниця у МХПК складала одну особу. Аналогічною була різниця у ЛубФЕК, АКУП і ЛЛТК та у шести ЗВО за шістьма послугами. Різниця дві особи теж була непоодиноким випадком у МХПК, ПКХТ, КПК, БерТ, ЛЛТК, ХомВТК. Поширеність випадків наявності незначної різниці між $f_{\text{код}}^{\text{мс}}$ і $q_{\text{код}}^{\text{мс}}$ на користь $q_{\text{код}}^{\text{мс}}$ дозволяє припустити, що ця обставина характеризує зіставлення $f_{\text{код}}^{\text{мс}} = q_{\text{код}}^{\text{мс}}$ як явище у сегменті мс, а наявність різниці – як його прояв.

Малочисельний прийом до ЗВО, як у випадку ЛЛТК за ОП^{мс}₀₇₁, також є ознакою сучасної фінансової політики держави у СВО. Але водночас існують непоодинокі випадки, коли $q_{\text{код}}^{\text{мс}}$ набагато перевищує $f_{\text{код}}^{\text{мс}}$, наприклад, у АКУП $f_{81}^{\text{мс}} < q_{81}^{\text{мс}}$ більш ніж у три рази, а у ПолтПК $f_{121}^{\text{мс}} < q_{121}^{\text{мс}}$ і $f_{123}^{\text{мс}} < q_{123}^{\text{мс}}$ більш ніж у два рази. У ГЗ^{мс}₂₂ і ГЗ^{мс}₂₂ обсяги держзамовлення у всіх ЗВО були значними, але не покривали попит на послуги. Отже, держзамовлення у сегменті мс стимулювало попит на окремі спеціальності.

У 12 випадках за відсутності держзамовлення ($f_{\text{код}}^{\text{мс}} = 0$) існував попит на ОП^{мс}_{код}. У половині епізодів попит був незначний, наприклад у ПирФЕУ за трьома ОП^{мс}_{код} попит складав одну особу, а за однією ОП^{мс}_{код} – дві особи. За ОП^{мс}₈₁ відсутність держзамовлення не завадило ККрНУ і ПолтКТ здійснити набір студентів, як і ПолтКТ за ОП^{мс}₀₇₂. Водночас у дев'яти випадках відсутність держзамовлення цілком могла спровокувати відсутність попиту. Наприклад, за ОП^{мс}₁₈₁ усі ЗВО, окрім ПолтКТ, мали держзамовлення та здійснили набір студентів.

У 15 випадках $f_{\text{код}}^{\text{мс}} > q_{\text{код}}^{\text{мс}}$, тобто держзамовленню не вдалося повною мірою заохотити потенційних споживачів ОП^{мс}_{код}. За ОП^{мс}₀₂₈ у ГКМ, ОП^{мс}₀₇₁ у АЕК і ОП^{мс}₁₈₁ у ЛохТТ різниця на користь $f_{\text{код}}^{\text{мс}}$ складала одну особу. Більш ніж на особу складала різниця у ХорАПК за ОП^{мс}₀₇₃ і у ККрНУ за ОП^{мс}₁₃₃. Ці випадки підтверджують, що відхилення від $f_{\text{код}}^{\text{мс}} = q_{\text{код}}^{\text{мс}}$ у будь-який бік на одну-дві особи слід сприймати як явище, суть якого полягає у прагненні споживачів отримати ВО за державні кошти. Деякі ЗВО не опанували держзамовлення за кількома ОП^{мс}_{код}: ХорАПК; АЕК; ПБТТБ, КрПК. Ахновська І. зауважує на низькій ефективності використання державних видатків на освіту [1, с. 38].

Отже, серед 20 послуг, які надавав ЗВО, у шести ОП^{мс}_{код} – співвідношення $f_{\text{код}}^{\text{мс}} = q_{\text{код}}^{\text{мс}}$, у шести ОП^{мс}_{код} – співвідношення $f_{\text{код}}^{\text{мс}} < q_{\text{код}}^{\text{мс}}$ і $f_{\text{код}}^{\text{мс}} > q_{\text{код}}^{\text{мс}}$, а у двох ОП^{мс}_{код} немає держзамовлення і прийому студентів. Виконання держзамовлення не залежить від ступеня конкуренції. Серед послуг, які надають кілька закладів, є такі, у яких домінує один варіант $f_{\text{код}}^{\text{мс}} / q_{\text{код}}^{\text{мс}}$. Наприклад, за ОП^{мс}₂₀₈ обидва заклади мали співвідношення $f_{\text{код}}^{\text{мс}} < q_{\text{код}}^{\text{мс}}$, за ОП^{мс}₁₂₃ і ОП^{мс}₂₂₃, із чотирьох у трьох ЗВО – $f_{\text{код}}^{\text{мс}} < q_{\text{код}}^{\text{мс}}$, за ОП^{мс}₈₁, з п'яти ЗВО чотири не мали держзамовлення, але здійснили набір студентів, за ОП^{мс}₀₇₂, із шести ЗВО четверо мали співвідношення $f_{\text{код}}^{\text{мс}} < q_{\text{код}}^{\text{мс}}$. У більшості ОП^{мс}_{код}, які надають кілька закладів, відсутній домінуючий тип співвідношення $f_{\text{код}}^{\text{мс}} / q_{\text{код}}^{\text{мс}}$. Умовно рівномірний розподіл типів співвідношення $f_{\text{код}}^{\text{мс}} / q_{\text{код}}^{\text{мс}}$ за ОП^{мс}_{код} і ГЗ^{мс}_{шифр} переконує у помітному впливі державної політики на всіх постачальників і споживачів освітніх послуг.

У сегменті б діяли 10 ЗВО (назву скорочено): Кременчуцький національний університет (КрНУ), Полтавський національний технічний університет (ПолтНТУ), Полтавський національний педагогічний університет (ПНПУ), ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ), Полтавська державна аграрна академія (ПДАА), Полтавський юридичний інститут (ПЮІ), Кременчуцький льотний коледж (КрЛК). Наявність попиту у сегменті б передбачає наявність видів держзамовлення. Шість з десяти ЗВО у сегменті отримали держзамовлення, обсяг якого складав 1450 місць. У табл. 2 подано параметри ЗВО щодо зіставлення $f_{\text{ЗВО}}^{\text{б}}$ і $q_{\text{ЗВО}}^{\text{б}}$ у ЗВО.

Таблиця 2. Параметри ЗВО щодо зіставлення $q_{\text{ЗВО}}^{\text{б}}$ і $f_{\text{ЗВО}}^{\text{б}}$

Показник	Одиниця вимірювання	ЗВО						Усього
		КрНУ	ПолтНТУ	ПНПУ	ПДАА	ПЮІ	КЛК	
$f_{\text{ЗВО}}^{\text{б}}$	Місць	378	282	455	279	46	10	1450
$q_{\text{ЗВО}}^{\text{б}}$	Осіб	476	624	731	446	126	4	2407
$f_{\text{ЗВО}}^{\text{б}} < q_{\text{ЗВО}}^{\text{б}}$	Кількість ОП ^б _{код}	17	19	9	11	1		57
$f_{\text{ЗВО}}^{\text{б}} = q_{\text{ЗВО}}^{\text{б}}$		1		1				2
$f_{\text{ЗВО}}^{\text{б}} > q_{\text{ЗВО}}^{\text{б}}$		15	6	2			1	24

Джерело: складено авторами.

За даними табл. 2, у сегменті б шість ЗВО мали місця держзамовлення. Окрім КЛК, у всіх ЗВО існувало $f_{ЗВО}^6 < q_{ЗВО}^6$. Зіставлення обсягів $f_{ЗВО}^6$ і $q_{ЗВО}^6$ доводить відсутність прямої залежності. Наприклад, ПНПУ мав найбільший у сегменті обсяг держзамовлення, який на 20,37 % перевищував обсяг держзамовлення КрНУ.

Наразі $q_{ПНПУ}^6 > q_{КрНУ}^6$ на 53,57 %, тобто у закладах відсутня пропорція між $f_{ЗВО}^6$ і $q_{ЗВО}^6$. Якщо $f_{КрНУ}^6 > f_{ПолтНТУ}^6$ на 34,04 %, то $q_{КрНУ}^6 < q_{ПолтНТУ}^6$ на 31,09 %. ПолтНТУ був комерційно успішніший за КрНУ, оскільки, якщо $q_{КрНУ}^6 > f_{КрНУ}^6$ на 25,92 %, то $q_{ПолтНТУ}^6 > f_{ПолтНТУ}^6$ на 121,27 %. Зіставлення $f_{ПЮІ}^6$ і $q_{ПЮІ}^6$ є прикладом посилення комерційної складової завдяки держзамовленню. Отже, наявність держзамовлення не передбачає, а сприяє збільшенню попиту на освітні послуги ЗВО.

Кожен із шести ЗВО мав оригінальну структуру зіставлення $f_{ЗВО}^6$ і $q_{ЗВО}^6$. КрНУ за 15 ОП_{код}⁶ не був здатен реалізувати держзамовлення. Споживачі, які мали змогу отримати ВО за державні кошти, не вибрали університет для реалізації наданих державою можливостей. За однією ОП_{код}⁶ КрНУ мав паритет $f_{КрНУ}^6$ і $q_{КрНУ}^6$, а за 17 ОП_{код}⁶ зарахував студентів більше, ніж було місць держзамовлення. Згідно з умовами прийому 2016 р., величина $f_{ЗВО}^6$ є граничною для осіб, які претендували на місця держзамовлення [15]. По суті, $f_{ЗВО}^6$ демонструє готовність держави фінансувати освіту за ОП_{код}⁶ визначеної чисельності осіб у певному ЗВО. Інформаційна система «Конкурс» 2016 р. містила граничні обсяги держзамовлення [14]. Саме цим частково пояснюється чисельність ОП_{код}⁶, за якими КрНУ мав зіставлення $f_{КрНУ}^6 > q_{КрНУ}^6$. Якщо ПолтНТУ і ПНПУ за деякими ОП_{код}⁶ не виправдали довіри держави на отримання держзамовлення, то ПДАА і ПЮІ повною мірою реалізували наміри держави. Отже, не всі ЗВО Полтавщини у сегменті б ринку ОП оволоділи вмінням отримати місця держзамовлення.

Невиконання окремими ЗВО держзамовлення за окремими спеціальностями пояснюється невмінням закладів реагувати на зміну правил прийому (умов продажу послуг) та інерцією поведінки споживачів, які не розуміють і не вміють отримувати вигоду від держзамовлення. Виконання держзамовлення за одними спеціальностями і невиконання за іншими потребує з'ясування причин, оскільки одні ЗВО в умовах конкуренції реалізували держзамовлення, а інші, за її відсутності, не впоралися з ним.

Зіставлення $f_{код}^6$ і $q_{код}^6$ у ЗВО за ГЗ_{шифр}⁶ і ОП_{код}⁶ дозволило поділити ОП_{код}⁶ на чотири групи, залежно від впливу держзамовлення на обсяг попиту ЗВО. До першої групи належать послуги, за якими обсяг держзамовлення сприяв реалізації освітнього потенціалу ЗВО ($f_{код}^6 = l_{код}^6$) або наближав до реалізації. Цю групу у КрНУ складали дві послуги, за якими потенціал було реалізовано повністю (ОП₀₁₄⁶, ОП₀₃₅⁶), і дві послуги, за якими обсяг попиту максимально наближений до ліцензійного попиту (ОП₀₂₂⁶, ОП₂₄₂⁶). Обсяг держзамовлення за цими послугами сприяв реалізації потенціалу ЗВО. ПолтНТУ за жодною послугою, за наявності держзамовлення, не наблизився до реалізації потенціалу. За ОП₀₃₅⁶ ПолтНТУ реалізував потенціал, але не мав держзамовлення. Цей факт переконує у тому, що держзамовлення не визначає, а сприяє попиту на освітні послуги. Відсутність у ПНПУ, ПУЕТ і ПДАА послуг, за якими $f_{код}^6 = l_{код}^6$, доводить справедливості цього твердження.

Другу групу складають ОП_{код}⁶, за якими величина $f_{код}^6$ детермінувала $q_{код}^6$. Так, у КрНУ за ОП₀₇₂⁶ обсяг держзамовлення (10 місць) майже дорівнював попиту (11 осіб), а за ОП₁₄₁⁶ різниця між f_{141}^6 (25) і q_{141}^6 (28) незначна. Обсяг держзамовлення (20 місць) у ПолтНТУ за ОП₁₂₂⁶ складав більше половини обсягу попиту (39 осіб), а за ОП₁₂₃⁶ 20 місць держзамовлення обумовили вступ 34 осіб. Типовими ОП_{код}⁶ групи у ПНПУ були ОП₀₁₃⁶ ($f_{013}^6/q_{013}^6 = 35/49$) і ОП₀₁₄⁶ (313/386). Серед ОП_{код}⁶ у ПДАА слід виокремити ОП₂₀₁⁶ ($f_{201}^6/q_{201}^6 = 67/81$), ОП₂₀₄⁶ (63/64) і ОП₂₀₈⁶ (64/80). Якщо держава мала намір за допомогою держзамовлення збільшити попит на окремі послуги, то належність до другої групи багатьох послуг у всіх ЗВО переконує, що бажання держави здійснилися повною мірою.

До третьої групи увійшли ОП_{код}⁶, за якими держзамовлення не впливало на обсяг попиту. Наприклад, у КрНУ за ОП₀₂₂⁶ ($f_{022}^6/q_{022}^6 = 5/29$) і за ОП₂₄₂⁶ (5/24). У ПолтНТУ за окремими послугами $f_{код}^6/q_{код}^6$, подібно до КрНУ, як-от за ОП₂₄₂⁶ (5/25) і за ОП₂₂₇⁶ (5/29). У ПНПУ типовими для групи були ОП₀₁₇⁶ (5/33) і ОП₀₅₃⁶ (9/89). У монопрофільному ПЮІ за ОП₀₈₁⁶ – 46/122. За кількістю ОП_{код}⁶ у ЗВО ця група була найчисельнішою у сегменті. Цей факт переконує у тому, що як ЗВО, так і споживачі освітніх послуг, реально оцінюють ситуацію, тобто не сподіваються на держзамовлення. Кожна сторона відносин реалізувала свої інтереси, при цьому інтереси держави обмежені обсягом держзамовлення. Держава підтвердила підтримку осіб, підготовка яких була на гідному рівні. Отже, держзамовлення сприймається як інструмент популяризації потреби знань.

До четвертої групи належить ОП_{код}⁶, за якими обсяг держзамовлення перевищував обсяг попиту ($f_{ЗВО}^6 > q_{ЗВО}^6$). У номенклатурі КрНУ такі ОП_{код}⁶ були у 10 з 25 ГЗ_{шифр}⁶ у сегменті. Серед 10 галузей деякі мали дві послуги, наприклад, ГЗ₀₇⁶, ГЗ₁₉⁶, ГЗ₂₇⁶. У п'яти ОП_{код}⁶ цієї групи у ПолтНТУ різниця між $f_{ЗВО}^6$ і $q_{ЗВО}^6$ на користь $f_{ЗВО}^6$ значно менша, ніж у КрНУ, наприклад, за ОП₁₃₁⁶ зіставлення у КрНУ склало 10/4, а у ПолтНТУ – 10/8. ПНПУ за двома ОП_{код}⁶, а КЛК за однією послугою не повною мірою скористалися державними коштами. Нереалізація закладами держзамовлення за окремими спеціальностями гіпотетично знижує рівень фінансування ВО, якщо інше не передбачено механізмом перерозподілу бюджетних коштів. Належність ОП_{код}⁶ до цієї групи констатує достатню результативність державної політики у СВО.

Отже, у сегменті *б* немає послуг, за якими повторюються однакові комбінації f_{3BO}^6/q_{3BO}^6 у ЗВО. Автентичність ситуації щодо кожної ОП_{код}⁶ виявляється як у поєднанні різних груп f_{3BO}^6 і q_{3BO}^6 у ЗВО, так і у значеннях показників. Неможливо ідентифікувати послуги за ознакою «успішність реалізації держзамовлення усіма ЗВО». Реалізація держзамовлення залежить як від репутації закладу, так і від уподобань споживача. Аналіз розподілу держзамовлення за галузями знань і спеціальностями у сегменті не сприяв виявленню лінійних зв'язків між обсягами держзамовлення і вибором послуг споживачами. Суб'єктивність вибору не завжди збігається з державною програмою фінансування послуг, що обумовлює різноманіття поєднання інтересів держави, особистості і ЗВО у сегменті. Мартинюк В. указує на необхідність ефективного використання державних коштів чи модернізації формування обсягів держзамовлення на підготовку фахівців з ВО [2, с. 25]. Бучковська Я. і Баранецька О. теж вважають, що проблема ефективності використання ресурсів, спрямованих на освітню галузь, загострюється [4, с. 265].

Окрім ЗВО, що діяли у сегменті *б*, у сегменті *м* діяла Українська медична стоматологічна академія (УМСА). Згідно з відомостями у табл. 3, у сегменті *м*, на відміну від інших сегментів, немає зіставлення $f_{3BO}^M > q_{3BO}^M$, тобто усі ЗВО за усіма ОП_{код}^М виконали держзамовлення. Причини абсолютного заповнення бюджетних місць насамперед полягають у стосунках студентів і професорсько-викладацького колективу, які сформувалися протягом навчання у бакалавраті. Цьому також сприяв механізм надання закладам бюджетних місць у магістратурі за спеціальністю, який ґрунтувався на чисельності студентів бакалаврату, які навчалися за державні кошти. Загалом цьому сприяла суспільна думка щодо необхідності завершити повний цикл навчання до початку професійної кар'єри.

Таблиця 3. Параметри ЗВО щодо зіставлення f_{3BO}^M і q_{3BO}^M

Показник	Одиниця вимірювання	Абревіатура ЗВО						Усього
		КрНУ	ПолтНТУ	ПНПУ	ПДАА	УМСА	ПЮІ	
f_{3BO}^M	Місць	237	339	83	179	280	20	1138
q_{3BO}^M	Осіб	488	1021	266	709	612	50	3146
Кількість ОП _{код} ^М взагалі	Одиниць	30	25	17	11	2	1	86
$f_{3BO}^M < q_{3BO}^M$	Одиниць ОП _{код} ^М	25	23	8	11	2	1	70
$f_{3BO}^M = q_{3BO}^M$		4		1				5

Джерело: складено авторами.

Якщо держзамовлення є стимулятором попиту на ОП_{код}^М, то найкраще ним скористалася ПДАА, оскільки $q_{ПДАА}^M > f_{ПДАА}^M$ у 3,96 раза. Розташування ЗВО, залежно від перевищення q_{3BO}^M над f_{3BO}^M , було послідовним: ПНПУ (у 3,20 раза), ПолтНТУ (у 3,01 раза), ПЮІ (у 2,50 раза), УМСА (у 2,18 раза), КрНУ (у 2,06 раза). Отже, на одного «бюджетного» студента магістратури у середньому припадало як мінімум два, а як максимум – майже чотири контрактні студенти. Ранжування ЗВО щодо кількості бюджетних місць на одну спеціальність виявило суттєву різницю між закладами: УМСА – 140 місць/ОП_{код}^М, ПЮІ – 20 місць/ОП_{код}^М, ПДАА – 16 місць/ОП_{код}^М, ПолтНТУ – 15 місць/ОП_{код}^М, ПНПУ – 9 місць/ОП_{код}^М, КрНУ – 8 місць/ОП_{код}^М. З огляду на те, що навчання за спеціальністю зазвичай здійснюється кафедрою, ранжування в усередненому вигляді дозволяє продемонструвати приблизний бюджетний потенціал кафедр. Ця обставина ускладнюється ситуацією, коли за окремими спеціальностями ЗВО не мали бюджетних місць, наприклад, ПНПУ не мав бюджетних місць за шістьма ОП_{код}^М. Отже, обсяги держзамовлення суттєво впливають на реалізацію освітнього потенціалу ЗВО за ГЗ_{шифр}^М і ОП_{код}^М.

Зіставлення f_{3BO}^M і q_{3BO}^M у ЗВО за ГЗ_{шифр}^М і ОП_{код}^М дозволило виокремити три групи ОП_{код}^М, залежно від ступеня впливу держзамовлення на обсяг попиту. До першої групи належать послуги ЗВО, за якими $f_{3BO}^M = l_{код}^M$, тобто обсяг держзамовлення дозволяв реалізувати освітній потенціал. Наприклад, обсяг держзамовлення КрНУ за ОП₁₆₃^М дорівнював обсягу прийому, а за ОП₀₁₄^М і ОП₀₇₆^М обсяги держзамовлення дещо поступалися $l_{код}^M$.

Другу групу складали ОП_{код}^М, попит на які залежав від обсягу держзамовлення. Номінальною ознакою належності до групи є домінування держзамовлення у обсязі попиту. У КрНУ такі послуги складали більшість, наприклад, ОП₁₄₁^М, за якою частка f_{141}^M у q_{141}^M складала 62,50 %, або ОП₁₃₃^М, ОП₀₂₉^М та інші. У ПолтНТУ також було чимало послуг цієї групи, наприклад, ОП₁₄₁^М або ОП₁₄₄^М. Тільки ОП₀₁₄^М складала другу групу у ПНПУ (частка f_{014}^M у q_{141}^M = 69,44 %). До цієї групи у ПДАА належать ОП₂₀₄^М і ОП₂₀₈^М, за якими частка держзамовлення в обсязі попиту була значною. Отже, ця група найчисельніша у номенклатурі КрНУ, ПолтНТУ.

Третю групу склали ОП_{код}^М, обсяг попиту на які не залежав від обсягу держзамовлення. У КрНУ до таких послуг належали ОП₁₉₃^М ($q_{193}^M > f_{193}^M$ у 25 разів) і ОП₀₈₁^М ($q_{081}^M > f_{081}^M$ у 5 разів), а також ОП₀₇₂^М і ОП₀₇₃^М тощо. У ПолтНТУ належали ОП₁₉₁^М ($q_{191}^M > f_{191}^M$ у 8 разів), і ОП₀₇₂^М ($q_{072}^M > f_{072}^M$ майже у 8 разів), а також ОП₀₇₆^М, ОП₀₅₆^М тощо. У ПНПУ припадала ОП₂₃₁^М, ($q_{231}^M > f_{231}^M$ більш ніж у 5 разів), і ОП₀₁₇^М, за якою різниця складала 5 разів. У ПолтНТУ, за відсутності держзамовлення, $q_{017}^M = 32$, що підтверджує доцільність виокремлення цієї групи. Сім з одинадцяти послуг ПДАА належать до цієї групи. Найтиповішою у третій групі є ОП₂₂₁^М в УМСА, за якою $q_{221}^M > f_{221}^M$ більш ніж у 34 рази.

Величина $f_{код}^M$ похідна від величини $f_{код}^6$, тобто гіпотетично відсутність держзамовлення у бакалавраті передбачає його відсутність і в магістратурі. Відсутність держзамовлення не сприймається державними ЗВО

як драма, адже для таких закладів, як ПУЕТ, відсутність держзамовлення не означає припинення діяльності. Так, ПНПУ за відсутності бюджетних місць здійснив набір студентів за двома спеціальностями ГЗ₀₃^М і за трьома спеціальностями ГЗ₁₀^М.

Висновки відповідно до статті. По-перше, у сегменті *мс* багато потенційних споживачів знехтували держзамовленням. Так, у межах попиту за 14 ОП_{код}^{МС} у семи ЗВО: АЕК – 36 місць, ХорАПК – 28 місць, ЛохТТ – 1 місце, КЛК – 5 місць, ПКХТ – 8 місць, ГКМ – 1 місце, ПБТБ – 9 місць. Слід також зауважити, що за ОП₁₄^{МС} КрПК не заповнив жодного з 25 місць держзамовлення. Загалом споживачі не вибрали 113 місць держзамовлення. Кількість послуг, ЗВО і місць держзамовлення доводять, що відмова споживачів була масовою. Дії держави у сегменті *мс* локального ринку не можна вважати прагматичними.

По-друге, у сегменті *б* потенційні споживачі не вибрали місця держзамовлення у чотирьох ЗВО за 23 ОП_{код}^б: **КрНУ – 73 місця**, ПолтНТУ – 13 місць, ПНПУ – 6 місць, КЛК – 6 місць. Загалом споживачі не вибрали 98 місць держзамовлення. Отже, дії держави у цьому сегменті локального ринку не можна вважати абсолютно прагматичними.

По-третє, у сегменті *м* держзамовлення реалізовано у повному обсязі. Водночас за абсолютною більшістю ОП_{код}^м ліцензійний обсяг не відповідав обсягу держзамовлення. Так, ліцензійний обсяг КрНУ у три рази перевищував обсяг держзамовлення. Лише за чотирьома ОП_{код}^м ці обсяги дорівнювали обсягам попиту, тобто інтереси ЗВО, держави і споживачів були рівноцінні. У ПолтНТУ ліцензійний обсяг у п'ять разів перевищував обсяг держзамовлення. За жодною ОП_{код}^м ці обсяги не збігалися. У ПНПУ ліцензійний обсяг теж у п'ять разів перевищував обсяг держзамовлення і за жодною ОП_{код}^м ці обсяги не збігалися. У ПДАА ліцензійний обсяг у дев'ять разів перевищував обсяг держзамовлення і за жодною ОП_{код}^м ці обсяги не збігалися. У УМСА ліцензійний обсяг (1240 місць) у п'ять разів перевищував обсяг держзамовлення. У ДЮІ виникла унікальна ситуація, коли ліцензійний обсяг більш ніж удвічі перевищував обсяг держзамовлення і дорівнював обсягу попиту на ОП₀₈₁^м. Аналогічна ситуація виникла і в інших сегментах локального ринку, де за рідкісним винятком ліцензійний обсяг дорівнював обсягу держзамовлення. Отже, держава не фінансувала реалізацію освітнього потенціалу ЗВО, спонукаючи заклади комерціалізувати освітні програми. Оскільки право вибирати місця держзамовлення залишається за споживачем, то сучасній системі державного фінансування закладів іманентна суперечливість інтересів зацікавлених сторін.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Підґрунтям наступного дослідження є наміри держави фінансувати ЗВО, а не реальна чисельність осіб, зарахованих на місця державного бюджету.

Список використаних джерел

1. Ахновська І. О. Аналіз потенціалу освітнього ринку України. *Фінанси, облік, банки*. 2017. № 1(22). С. 34–45.
2. Мартинюк В. Особливості контролю за реалізацією окремих напрямів фінансової політики у вищій освіті. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2016. Вип. 35. Ч. 2. С. 23–28.
3. Олексин А. Г. Ефективність фінансування освітніх інновацій в системі вищої освіти України: дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: 08.00.08. Чернівці, 2011. 254 с.
4. Бучковська Я. Г., Баранецька О. В. Фінансування освіти в Україні: стан і перспективи. *Університетські наукові записки*. 2017. № 64. С. 259–271.
5. Ящук Т. А. Аналіз сучасного стану фінансового забезпечення вищої освіти в Україні. *Молодий вчений*. 2018. № 1 (53). С. 1026–1030.
6. Білінець М. Ю. Система фінансування вищої освіти: теоретичний аспект. *Підприємництво та інновації*. 2019. № 9. С. 136–141.
7. Луговий В. І. Модернізація фінансування вищої освіти України: баланс досконалості механізмів, можливостей і мережі. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2020. № 2(2). С. 1–3.
8. Рибак М. П. Оцінка ефективності фінансового забезпечення діяльності вищих навчальних закладів. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2014. № 1. С. 172–179.
9. Терещенко Г., Олейнікова Л. Державне фінансування вищої освіти як чинник розвитку економіки знань. *Схід*. 2017. № 4 (150), С. 25–31.
10. Вітренко Л. О., Коваленко Ю. М. Фінансування закладів вищої освіти в Україні: мозаїка. *Ірпінськ: Університет ДФС України*, 2020. 238 с.
11. Павлушенко Т. О. Сутність формування та використання фінансових ресурсів бюджетних вищих навчальних закладів. *Науковий вісник ХДУ. Серія Економічні науки*. Вип. 11. Ч. 4. Херсон: ХДУ, 2015. С. 134–138.
12. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 266. Офіційний вісник України. 2015. № 38. Ст. 1147. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/248149695>
13. Про державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів у 2016 році: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.07.2016 № 408. Офіційний вісник України. 2016. № 54. Ст. 1898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-2016-%D0%BF#Text>

14. Інформаційна система Конкурс. URL сайту: www.vstup.info

15. Про затвердження Умов прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2016 році: Наказ МОН України від 15.10.2015 № 1085. Офіційний вісник України. 2015. № 89. Ст. 3009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1351-15#Text>

References

1. Akhnovska, I. O. (2017). Analiz potentsialu osvitnoho rynku Ukrainy [Analysis of the potential of the educational market of Ukraine]. *Finansy, oblik, banky – Finance accounting banks*, 1(22), 34–45.
2. Martyniuk, V. (2016). Osoblyvosti kontroliu za realizatsiieiu okremykh napriamiv finansovoi polityky u vyshchii osviti [Special features in control over certain areas of financial policy in higher education]. *Formuvannia rynkovoï ekonomiky v Ukraini – Formation of market economy in Ukraine*, 35(2), 23–28.
3. Oleksyn, A. H. (2011). Efektyvnist finansuvannia osvitnikh innovatsii v systemi vyshchoi osvity Ukrainy [Effectiveness of financing educational innovations in the system of higher education of Ukraine]: dys. na здобuttia nauk. stupenia kand. ekonom. nauk: 08.00.08. Chernivtsi, 254 s.
4. Buchkovska, Ya. H., Baranetska, O. V. (2017). Finansuvannia osvity v Ukraini: stan i perspektyvy [Financing of education in Ukraine: current state and prospects]. *Universytetski naukovy zapysky – University scientific notes*, 64, 259–271.
5. Yashchuk, T. A. (2018). Analiz suchasnoho stanu finansovoho zabezpechennia vyshchoi osvity v Ukraini [Analysis of the current state of financial support for higher education in Ukraine]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, 1(53), 1026–1030.
6. Bilinets, M. Yu. (2019). Systema finansuvannia vyshchoi osvity: teoretychnyi aspekt [Higher education financing system: theoretical aspect]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii – Entrepreneurship and innovation*, 9, 136–141.
7. Luhovyi, V. I. (2020). Modernizatsiia finansuvannia vyshchoi osvity Ukrainy: balans doskonalnosti mekhanizmiv, mozhlyvostei i merezhi [Modernisation of higher funding in Ukraine: the balance of mechanisms, opportunities and network excellence]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy – Herald of the National Academy of educational sciences of Ukraine*, 2(2), 1–3.
8. Rybak, M. P. (2014). Otsinka efektyvnosti finansovoho zabezpechennia diialnosti vyshchykh navchalnykh zakladiv [Evaluating efficiency of financial support of activity of higher education institutions]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy – Collection of scientific papers of National University of State Tax Service*, 1, 172–179.
9. Tereshchenko, H., Oleinikova, L. (2017). Derzhavne finansuvannia vyshchoi osvity yak chynnyk rozvytku ekonomiky znan [State financing of higher education as a factor of development of economics knowledge]. *Skhid – East*, 4 (150), 25–31.
10. Vitrenko, L. O., Kovalenko, Yu. M. (2020). Finansuvannia zakladiv vyshchoi osvity v Ukraini: mohrafiia [Financing of higher education institutions in Ukraine]. *Irpın: Universytet DFS Ukrainy*, 238 s.
11. Pavlushenko, T. O. (2015). Sutnist formuvannia ta vykorystannia finansovykh resursiv biudzhetykh vyshchykh navchalnykh zakladiv [The essence of the formation and use of financial resources of budgetary higher education institutions]. *Naukovyi visnyk KhDU. Seriya Ekonomichni nauky – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series «Economic sciences»*, 11(4), 134–138.
12. Pro zatverdzhennia pereliku haluzei znan i spetsialnostei, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity [About the statement of the list of branches of knowledge and specialties on which preparation of applicants of higher education is carried out]: *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.04.2015 № 266. Ofitsiyni visnyk Ukrainy. 2015. № 38. St. 1147. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/248149695*
13. Pro derzhavne zamovlennia na pidhotovku fakhivtsiv, naukovykh, naukovo-pedahohichnykh ta robitnychykh kadriv, na pidvyshchennia kvalifikatsii ta perepidhotovku kadriv u 2016 rotsi [About the state order for training of specialists, scientific, scientific-pedagogical and working personnel, advanced training and retraining in 2016]: *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 06.07.2016 № 408. Ofitsiyni visnyk Ukrainy. 2016. № 54. St. 1898. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-2016-%D0%BF#Text*
14. Informatsiina systema Konkurs [Information system «Competition»]. URL: www.vstup.info
15. Pro zatverdzhennia Uмов priyomu na navchannia do vyshchykh navchalnykh zakladiv Ukrainy v 2016 rotsi [On approval of the Terms of admission to higher educational institutions of Ukraine in 2016]: *Nakaz MON Ukrainy vid 15.10.2015 № 1085. Ofitsiyni visnyk Ukrainy. 2015. № 89. St. 3009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1351-15#Text*

ДАНІ ПРО АВТОРІВ

Загірняк Денис Михайлович, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри обліку та фінансів Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук, 39600, Україна

e-mail: deniszagirniak@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-7009-8635

Research ID: H-6452-2018

Кратт Олег Адольфович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри бізнес адміністрування, маркетингу і туризму

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

e-mail: kratt1960@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-3738-2239

Загірняк Михайло Васильович, доктор технічних наук, професор, дійсний член (академік) Національної академії педагогічних наук України, ректор

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук, 39600, Україна

e-mail: mzagirn@kdu.edu.ua

ORCID ID: 0000-0003-4700-0967

Research ID: F-3416-2017

Данные об авторах

Загірняк Денис Михайлович, доктор экономических наук, доцент, профессор кафедры учёта и финансов Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского

e-mail: deniszagirniak@gmail.com

Кратт Олег Адольфович, доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры бизнес администрирования, маркетинга и туризма

Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского

e-mail: kratt1960@gmail.com

Загірняк Михаил Васильевич, доктор технических наук, профессор, ректор, действительный член (академик) Национальной академии педагогических наук Украины

Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского

e-mail: mzagirn@kdu.edu.ua

DATA ABOUT THE AUTHORS

Zagirniak Denys, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Accounting and Finance

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

e-mail: deniszagirniak@gmail.com

Kratt Oleg, Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Business Administration, Marketing and Tourism

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

e-mail: kratt1960@gmail.com

Zagirnyak Mykhaylo, Doctor of Technical Sciences, Professor, Rector, Full Member (academician) of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

e-mail: mzagirn@kdu.edu.ua

УДК 336.025

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2020-47-164-169>

ОЦІНКА ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В РЕСПУБЛІЦІ БІЛОРУСЬ

Герасенко В. П.

Ходоренко О. О.

Одним з необхідних умов ефективного розвитку економіки є формування чіткого механізму грошово-кредитного регулювання, що дозволяє Національному банку Республіки Білорусь впливати на ділову активність, контролювати діяльність комерційних банків, домагатися стабілізації грошового обігу.

***Предметом дослідження** є сукупність теоретичних, методичних і практичних питань, спрямованих на модернізацію грошово-кредитної політики.*

***Мета дослідження** – розглянути теоретичні основи грошово-кредитної політики, досліджувати її вплив на розвиток національної економіки, позначити проблеми і запропонувати напрямки модернізації.*

***Методи дослідження.** В ході дослідження застосовано загальнонаукові та формалізовані методи дослідження: аналіз і синтез, індукція і дедукція, опис, систематизація і класифікація, графічний, угруповання, регресія, трендова модель.*

***Результати дослідження:** визначені та сформульовані основні проблеми грошово-кредитної політики, запропоновані конкретні способи її модернізації в Республіці Білорусь; проведений регресійний аналіз, за результатами якого виявлено тісний зв'язок між обсягом широкої грошової маси і обсягом депозитів.*

***Область застосування результатів роботи.** Науково-дослідні організації, органи державного управління, установи освіти.*